

"אין אדם לומד תורה
אלא ממקום שליבו חפץ"
(תלמוד בבלי, עבודה זרה, י"ט ע"א)

אין אדם לומד תורה
אלא ממקום שליבו חפץ"
תוכניות למערכת החינוך
והשתלמויות למורים ולגננות

אין אדם לומד תורה
אלא ממקום שליבו חפץ"
(תלמוד בבלי, עבודה זרה, י"ט ע"א)

אין אדם לומד תורה

אורנים
המכללה האקדמית לחינוך

המדרשה
מרכז חינוכי להתחדשות החיים היהודיים בישראל באורנים

המדרשה הינה מרכז חינוכי להתחדשות החיים היהודיים בישראל. המדרשה מתמודדת עם שאלות הזהות של יחיד וחברה בהתייחסות אל מקורות מתוך ארון הספרים היהודי. המדרשה מתייחסת אל היהדות כאל תרבות חיה ומשתנה, פלורליסטית ורבת פנים.

המדרשה פועלת משנת 1989 במערכת החינוך, הפורמלית והבלתי פורמלית, בהדרכה ובהכשרה של צוותים מובילים, מחנכים, מורים, הורים ותלמידים; בפיתוח תכניות לימוד וערכות דידקטיות; בטיפול הקשרים שבין בית-הספר לקהילתו באמצעות תכניות חינוכיות, המפתחות שפה יהודית הומניסטית.

מטרות - פדגוגיה של זהות:

- העמקת הידע בתחום התרבות היהודית והישראלית
- דיון בשאלות זהות ושייכות
- שכלול שפת הקבוצה בבית הספר
- חיזוק עבודת הצוותים
- חיבור בין בית הספר וקהילתו בדרכים שונות
- העצמה של ה"אני מאמין" הבית-ספרי בהקשרים של תרבות יהודית

דרכי העבודה השונות:

1. השתלמויות מורים: צוותי מורים, מחנכים וגננות.
2. הנחיית צוותי ניהול וצוותים מובילים בבית הספר.
3. בתי מדרש קהילתיים: מורים, הורים, תלמידים - בהרכבים שונים.
4. הנחיית קבוצות הורים.
5. הכנה, לימוד וייעוץ לקראת טקסים, קבלות שבת וחגים בבית הספר.
6. בתי מדרש לנוער: משלחות, מועצות תלמידים, נוער בהדרה.
7. סדנאות לילדים ומתבגרים.
8. פיתוח תוכניות חינוכיות.

סגל המנחים: הסגל המנחה תכניות בבתי-ספר מורכב ממנחים מנוסים, בעלי תארים מתקדמים בתחומי ההומניסטיקה ובעלי הכשרה בתחום הנחיית הקבוצות. הצוות מצוי-בלמידה מתמשכת ומקבל הדרכה קבועה להנחייה בבתי"ס.

השתלמויות המדרשה מוכרות לגמול ע"י משרד החינוך.

שרה פלג

מנהלת אגף תוכניות למערכת החינוך

טל' 052-2274034

bsmidrasha@hamidrasha.org.il

לפרטים:

תוכניות קהילתיות

בתי מדרש קהילתיים

בתי מדרש למורים, תלמידים והורים ללמידה ושיח, קריאה במקורות ודיון בסוגיות אקטואליות לחיי בית הספר והקהילה. הקבוצות לומדות ומפתחות תכנים תוך מחויבות ליעדים בית-ספריים.

"מעברים" - מפגשי משפחות בני-מצווה

סדרת מפגשים ייחודית של הורים וילדים בשנת המצוות. מפגש חוויתי לפעילות ושיחה על משמעות טקס בר/בת-המצווה בעולם של ימינו, סוגיות התבגרות ושייכות, טקסים וסמלים. חיזוק הקשר והתקשורת המשפחתית.

"להיות בת מצווה" - מפגשי בנות ואמהות

התוכנית עוסקת בסוגיות של התבגרות, אחריות ומנהיגות מנוקדת מבט נשית.

"ארמונות בזמן" - טקסים בבית הספר

בית-הספר מהווה מרכז לחגיגת חגים משותפים, תשתית לקיום חיים של תרבות ותוכן לקהילה. ציון חגים וזמנים מבטא את הקשרים הנרקמים בין האנשים. זהו מקום ליצירה, מסירה וחינוך של חגים וטקסים אישיים, בית-ספריים וקהילתיים ולביטוי המרכיב הרב-דורי בקהילה. התוכנית המוצעת מאפשרת תהליך הכנה, לימוד ויעוץ בכניית טקסים וקבלות שבת.

בית ספר בלב קהילה

בסביבה מחנכת צריכה להתקיים זיקה הדוקה בין בתי הגידול השונים של הילד: הורים, משפחה רחבה, בית ספר, קהילה. יחסי הדדיות וצמיחה משותפים צריכים להתקיים בין ביה"ס והקהילה: בית הספר הוא מוסד חינוכי המבטא את ערכי הקהילה, והקהילה שותפה לביה"ס בעיצוב אורחות החיים. המטרה: להפוך את בית הספר למוקד של התחדשות קהילה יהודית-ישראלית. בית הספר ירחיב את הלימוד והשיח סביב תכנים יהודיים ישראלים.

"בית-ספר בלב קהילה" פועל בשלושה מרחבים: "תורה": לימוד כאורח חיים. לדוגמה: בתי מדרש קהילתיים (תלמידים-הורים-מורים) וחדרי מורים לומדים.

"עבודה": חליפות הזמנים נחגגות בקהילה. לדוגמה: קבלות שבת וטקסי חגים. "גמילות חסדים": פעולות לשם תיקון עולם. לדוגמה: כשרות חברתית לבתי עסק ומעורבות עם מוסדות קהילתיים.

השתלמויות למורים

הגיל הרך (גני חובה וכיתות א'-ב'):

"גירסא דינקותא" - סיפורי חז"ל לגיל הרך (מתאים גם לכיתות א'-ב')

● איך לומדים, נהנים ויוצרים בעקבות אגדות חז"ל? תוכנית ייחודית לגיל הרך בנושא של זהות יהודית, המתבססת על סיפורי תשתית ומושגי ערך יהודיים המעובדים לילדי הגן. התוכנית מפגישה את הגננות עם שפה חינוכית ודרך לימודית בין-תחומית ומאפשרת הפנמת מושגים מהתרבות היהודית בדרך חווייתית.

"באומר וצליל" - שירי חגים של פעם

● מה הזיקה בין שירי חג לערכים תרבותיים? תוכנית שנתית המלווה את חגי ישראל בשירה ובמוזיקה. לימוד החג, המקורות, הסמלים, הערכים וההיסטוריה דרך השירים. (מתאים גם לבתי"ס יסודיים)

תכניות חינוכיות לבתי ספר:

"מסע בשביל ההתבגרות" - תכנית בר/בת-מצווה

● איך יוצרים קשר בין התכנים המסורתיים של בר/בת המצווה לבין ההתבגרות היום? התכנית מקרבת בני-נוער אל מורשת התרבות היהודית דרך טקס בר/בת-המצווה. הזדמנות חינוכית ערכית להתמודד עם הזהות היהודית של התלמיד/ה.

"מעגלים" - תכנית לדיאלוג חינוכי רב-תרבותי בכתה עתירת עולים

● כיצד נחזק את הזהות היהודית בחברה קולטת עליה? תכנית "מעגלים" מחברת עולים חדשים אל תכני היהדות, מחזקת את הדיאלוג בכתה הטרוגנית ומאפשרת קליטה בהקשר תרבותי רחב.

"אדם חברה תרבות" - תוכנית חינוכית להטמעת ערכי דמוקרטיה, ציונות ומורשת

● מה הקשר בין יהדות, דמוקרטיה וציונות? איך משוחחים ולומדים על כך? תוכנית אדם-חברה-תרבות מלמדת מושגי ערך באופן חווייתי, בתוך תוכנית שנתית, המלווה את מעגלי השייכות היהודיים-ישראליים בשיח שבין יהדות, דמוקרטיה וציונות. (לחט"ב)

"ערכים במעגלי הזמן" - ערכי חברה במעגלי השנה

● אילו ערכים קיימים בתוך החגים שלנו? איך ערכים אלה משתקפים בחיינו? התכנית מלווה את מעגל השנה היהודי ומרחיבה את הידע והחוויה הקשורים בחגים תוך הדגשת מסרים ערכיים בכל חג. התכנית מתאימה גם לכתות עתירות-עולים.

"מסע אל החברה הישראלית"

● מה זאת ישראליות? איך לחזק את הזהות הישראלית? תוכנית חינוכית העוסקת בפיתוח זהות אישית תוך זיקה לקבוצת השווים (הכתה, השכבה), לקהילה, למדינת ישראל ולעם היהודי. התוכנית מבססת את הזהות הישראלית-יהודית תוך הרחבת בסיסי ידע בתחומים הבאים: היסטוריה, מורשת יהודית ציונית, נרטיבים, טקסים, סמלים וחומרי תרבות.

"דרכים בפרשת השבוע"

● האם פרשת השבוע יכולה לשוחח עם תכנים חברתיים וערכיים? האם היא יכולה להיות חלק מעולם חילוני? התוכנית מזמנת קריאה אקטואלית בפרשות השבוע. זהו כר ליצירת דיון ערכי חברתי בכתה. התכנית מיועדת לשיעורי מורשת ו/או שיעורי חינוך, ומותאמת למחנכים מכל המקצועות. * התכנית פותחה ע"י המנהל לחינוך, עיריית ירושלים וקרן אביחי. (לחט"ב)

נשים במעגל הזמן - מחנכות דתיות וחילוניות

● מה המשותף בינינו כמחנכות? מה שונה? מפגש בין מחנכות מעולמות שונים סביב סוגיות של מגדר, יהדות וחינוך. הכרות עם מקורות העוסקים במעמד האשה ומקומה בתרבות היהודית.

השתלמויות למורים

להיות בת מצווה

● מהו מקומן של בנות המצווה בתרבות ובחברה? תוכנית לבנות מצווה, שתעסוק בסוגיות של התבגרות, שוויון ערך האדם (נשים וגברים), בנות בחברה, מושגים בפמיניזם בעולמן של הנערות, בת מצווה בתרבות היהודית ושאלת השוויון בין המינים.

תכנית בינתחומית בהומניסטיקה

● איך ללמד לימודי רוח באופן אחר, משמעותי ושלם? התכנית הבינתחומית הינה תוכנית לימודים לחט"ב המשלבת תנ"ך, ספרות, תושב"ע ומחשבת-ישראל, ומטרתה לנצל את מקצועות הרוח ככלי חינוכי ממדרגה ראשונה. (לחט"ב ולחט"ע)

"קרובים רחוקים"

● מיהו העם היהודי? מה הקשר בינינו לבין יהודי העולם? תוכנית חינוכית המרחיבה את השיח בין יהודי ישראל ליהודי העולם. ביור שאלות זהות היהודית בזיקה לישראליות מחד ואל יהדות העולם מאידך. (לחט"ב ולחט"ע)

כישורי חיים

● איך מתנהלים בעולם - בוחרים, מתייחסים, בודקים ושואלים? תוכנית הבאה ללמד מושגי ערך וכישורי חיים בתוך תוכנית שנתית המלווה את מעגלי השייכות היהודיים-ישראליים.

תרבות וזהות יהודית בראי האומנות

● "לא תעשה לך פסל וכל תמונה" - האמנם קיימת אומנות יהודית? תוכנית המתמודדת עם שאלות הזהות דרך האומנות: סמלים, עיצוב מרחבים יהודיים, השפה, המילה והספר, מחזור השנה העברית, מחזור החיים היהודי.

מסע לירושלים העיר ולירושלים שבלב

● מהן הדילמות שמציבה בפנינו ירושלים המורכבת והרב תרבותית? תוכנית חינוכית הבוחנת את פניה הרבות והמגוונות של ירושלים, ומבררת את היחס לירושלים בתקופות השונות ובתרבויות השונות.

שוויון בין המינים וזהות מגדרית

● מגדר, פמיניזם ויהדות - איך זה מתחבר? התכנית מתמקדת בבירור הזהות הנשית והגברית מתוך כוונה ליצור יותר שוויון ואפשרויות לבני שני המינים. לימוד מקומה של האישה בתרבות כפי שמשקף בספרות היהודית, באגדות ילדים ובשירה מודרנית. התכנים מותאמים לגיל התלמידים.

תוכנית כשרות חברתית

● האם ניתן ליצור אורחות חיים ישראלים הבנויים על המקורות היהודיים של תרבותנו המשותפת? כשרות חברתית היא תכנית המשלבת תלמוד ומעשה, תוך ניסיון להביא לאחריות חברתית בקהילה. דילמות של צדק חברתי מעלות שאלות חינוכיות וערכיות. מתוך התוכנית נצא לעבודה מעשית בבית הספר ובקהילה הסובבת אותו.

בית מדרש לנוער בהדרה (בסיכון נשירה ובמצוקה)

● האם שיח זהות בית מדרשי יכול לשמש ככלי לתיקון חינוכי? התוכנית משלבת בין תחומי החינוך והטיפול ומזהה את עולם הרוח כגשר בין השניים, זאת על ידי רכישת שפה חדשה וחזק ערכים. העבודה בבית המדרש מאפשרת הזדמנות להתנסות מעצימה בכלים אלטרנטיביים ושואפת לשיחה עם התכנית הקיימת בבתי הספר. (לחט"ב ולחט"ע)

אתרים וערכים - חדר מורים מסייר

● איך המרחב הגיאוגרפי יכול להוסיף ללימוד תרבותנו וזהותנו? תוכנית סיורים המשלבת לימוד וסיור, כשהמרחב הגיאוגרפי מוסיף מדרש משלו על הלימוד הטקסטואלי. הסיורים יתקיימו בעיקר באיזור הצפון סביב תכנים של דילמות ערכיות ותרבותיות.

תוכניות לתלמידים ולנוער

“בני ובנות מצווה”

● מה הקשר שלי לתכנים ולסמלים היהודיים? מה הקשר בין התבגרות לבת/בר מצווה? תוכנית לכיתות ז', העוסקת בחוויית ההתבגרות וביחס לטקסים ולסמלים היהודיים. סיכום התוכנית הוא ב"מסע" משותף להורים וילדיהם.

“לבחור מחדש”

● מהי דמוקרטיה ישראלית והאם יכולה להיות מדינה יהודית ודמוקרטית? תוכנית לתלמידי חט"ב, העוסקת בערכים שעומדים בבסיס הדמוקרטיה בהקשר חברתי ואישי, דרך שיחה והתנסות בכלים דמוקרטיים.

“בעת מחלוקת”

● מה נלמד מרצח יצחק רבין - על בסיס מה נוכל להיות שונים וכל זאת שותפים? תוכנית לכיתות ז'-ח', שנבנתה על רקע הצורך בבחינת מורכבותה של החברה הישראלית על שסעיה. נצא מתוך דמותו, פועלו והירצחו של יצחק רבין לבחינת מקומו של האחר ויחסינו אליו בחברה הישראלית בכלל ובחיי התלמידים בפרט.

“זהות ושייכות”

● למה אני שייך/ת? ממה מורכבת הזהות שלי? תוכנית לתלמידים עולים בחט"ע, המאפשרת בחינה של מרכיבי הזהות השונים, בדגש על סוגיית ההשתייכות לעם היהודי והחיים בחברה ישראלית רב-תרבותית.

“קשת” - החברה הישראלית

● מה הן הקבוצות המרכיבות את החברה הישראלית? מה מפריד ביניהן ומה מחבר? תוכנית לתלמידי חט"ע, הפותחת צוהר לגווני הקשת של החברה הישראלית, דרך מפגש בלתי אמצעי עם סוגיות מוקד בחברה הישראלית: פערים חברתיים-כלכליים, ערבים-יהודים, תתיים-חילוניים.

“יזמות חינוכית חברתית ומנהיגות”

● במה מתבטאת המנהיגות שלי ושלנו? איך אנחנו יכולים להשפיע? תוכנית לקבוצות מנהיגות (מועצות תלמידים, נוער וכדומה), הבוחנת את המוטיבציות והצרכים של הקבוצות ונותנת כלים ליזמות ומעורבות חברתית. נגדיר עם קבוצות המנהיגות את החזון, המטרות והיעדים לשנת הפעילות, וכן את תכנית העבודה.

“שבילים ביהדות”

● מהי היהדות? מהי היהדות בשבילי? תוכנית לתלמידי כיתות י"א-י"ב, המאפשרת שיחה על מעגלי השייכות השונים של האדם בתרבות היהודית. נעסוק ביחסים שבין האדם לאלוהיו, לעולמו, לעמו, לחברה בה הוא חי, לקהילתו, למשפחתו ולעצמו. נברר מושגי יסוד ביהדות (דוגמת “צדקה”, “חסד”, “מצווה”, “אלוהים”, “תפילה” ועוד), נכיר את המשמעויות השונות שלהם ונבחן את משמעותם בחיינו אנו.

תוכניות לתלמידים ולנוער

“צבא בעם”

- הגיוס לצבא - שליחות ערכית או כפייה ממסדית? בזבז זמן או מימוש עצמי? חובה מוסרית או עיכוב אישי?

שאלות אלה ועוד מציפות נערות ונערים בחברה הישראלית שהיא רב-תרבותית, דמוקרטית, ורווית שסעים. מחקרים מראים שהמוטיבציה לגיוס יורדת, ו”צבא העם” אינו מייצג את כלל החברה הישראלית. במצב מורכב זה אנו מזמינים כל אחד ואחת לבחון את מקומם ולגבש עמדות ביחס לשירות הצבאי. נפתח בשאלות על מקומו של צה”ל בחברה ו”למה בכלל להתגייס?”. נמשיך ונבחן דילמות מוסריות - חיי אדם, גבורה, כבוד האדם, חופש ובחירה - שהנערות והנערים נתקלים בהן במהלך השירות הצבאי. נסיים בהרחבת המושג “מימוש עצמי” באמצעות הכרות עם אופני הגשמה שונים.

“מפגשים” - תכנית המפגישה בין בתי ספר שונים

- במה אנחנו דומים? במה שונים?

מפגשי תלמידים מבתי ספר שונים: דתיים - חילוניים, ערבים - דרוזים - יהודים, חינוך מיוחד - חינוך רגיל. המפגשים מזמנים היכרות עם האחרים באופן חווייתי ומתאם לגיל התלמידים.

הכשרה וליווי קבוצות הנהגה - תוכנית שנתית בנושא מנהיגות

- כשמדברים על הנהגה למה מתכוונים? לאן נוהגים? איך?

התוכנית ממקדת את הכיוון שאליו רוצים להוביל:

- הגדרת החזון, המטרות והיעדים.
- עיצוב דרך רצויה, קהל יעד ודרכי פעולה.
- היכרות עם סוגי הנהגות בעבר ובהווה.
- ובין כל אלו מוצאים את עצמנו ומתמקמים כקבוצה מנהיגה.

התוכניות התקיימו ומתקיימות בבתי הספר:

רשימה חלקית

עין שמר, מבואות עירון
עכו, ויצמן
עכו, גורדון
עכו, נעם הרצוג
עמיר, עינות ירדן
עמק הירדן, בית ירח
פתח תקוה, אחד העם
פתח תקוה, פיינברג
צפת, אגמים מאוחד
קצרין, נופי גולן
קרית אוננו, שז"ר
קרית אתא, מעון גיל עם
קרית אתא, רוגוזין חט"ב א'
קרית אתא, רוגוזין חט"ב ב'
קרית ביאליק, ביאליק
קרית גת, רמב"ם
קרית חיים, גורדון
קרית טבעון, מתנ"ס
קרית טבעון, רימונים
קרית מוצקין, מתנ"ס אלי כהן
ראש העין, בגין
ראש העין, גוונים
ראש העין, טל
ראש העין, מתנ"ס לב אפק
ראש העין, נופים
ראש העין, ענבלים
רחובות, דה שליט
רם-און, יד לחמישה
רמת גן, הלל
רמת הגולן, מכינת מיצר וחילות
שירות לאומי
רמת הגולן, גננות דתיות
וחילוניות
רמת ישי, ארזים
רעננה, מטרו ווסט
שדה יעקב, בי"ס החיטה
שכניה, הר שכניה
שלומי, הרב מימון
שפיה, כפר הנוער שפיה
תפן, ביה"ס הניסויי

טירת כרמל, אריאל
יגור, כרמל זבולון
יפעת, העמק המערבי
יקנעם, אורט יקנעם
יקנעם, מתנ"ס יקנעם
ירושלים, קשת
כפר בלום, הגומא
כפר בלום, עמק החולה
כפר ויתקין
כפר יונה, בר אילן
כרמיאל, אופק
כרמיאל, אורט הורביץ
כרמיאל, אורט מגדים
כרמיאל, אלון
כרמיאל, הרעות
כרמיאל, כלנית
כרמים, כרמים
כרמיאל, מתנ"סים
מבשרת ציון, היובל
מודיעין, גננות דתיות וחילוניות
מזרע, עמקים - תבור
מעלות, אורט מעלות
מרום גולן, אביטל
משגב, חט"ב משגב
משגב, יסודי
נהריה, גננות דתיות וחילוניות
נהריה, חט"ב א'
נהריה, חט"ב ב' נופר
נהריה, רמז
נוה איתן, גאון הירדן
ניר העמק, ניר העמק
נס ציונה, הדר
נצרת עלית, אורט יגאל אלון
נצרת עלית, אורט שרת
נצרת עלית, עצמון
נצרת עלית, קשת
נשר, חט"ב א+ב
נשר, חט"ע
נתניה, פיסגה
סאסא, בי"ס ברנקו ווייס ע"ש
אנה פרנק

אור יהודה, הפרדס
אור עקיבא, עתידים
אשדוד, שקמים
באר שבע, דגניה
באר שבע, נטעים
באר שבע, רימון
בית זרע, בקעת כנרות
בית ירח
בית שאן, גלבוע
בן שמן, בן שמן
בני יהודה, מצפה גולן
בנימינה, אמירים
בת ים, מלטון
גבעת אולגה, יחד
גבעתיים, ברנר
גניגר, עמק יזרעאל
גליל מערבי
דימונה, יצחק שדה
דימונה, נווה
הוד השרון, תל"י
הרצליה, יד גיורא
חדרה, אומנויות ומדעים
חדרה, בית אליעזר
חדרה, צפיריים תל"י
חולון, אשלים
חולון, התבור
חולון, נבון
חולון, קציר
חולון, תיכון אילון
חיפה, אליאנס
חיפה, בסמת
חיפה, יזרעאליה
חיפה, מתנ"ס נוה יוסף
חיפה, נתיב כרמל
חיפה, עירוני א'
חיפה, ריאלי אחוזה יסוד
חיפה, ריאלי בית הכרם
חיפה, ריאלי מטו"ס
חיפה, רעות
טבריה, גננות דתיות וחילוניות
טבריה, הוסטל הצפון

התוכניות מתקיימות בשיתוף עם:

משרד החינוך: האגף לקליטת תלמידים עולים, הממונה על שוויון בין המינים בחינוך, מטה קרמניצר שנהר והמזכירות הפדגוגית, הפדרציה היהודית של סן פרנסיסקו קרן גרינספון, שותפות חיפה - בוסטון ותורמים פרטיים